

breix antics pous de neu, que estudia a *Neveres pre-industrials (pous de neu) al Camp de Tarragona*. Les masies catalanes, la capitalitat comarcal, l'estudi de l'antic terme de «territori» de Tarragona, o la influència de la política en la denominació de les vies urbanes han estat també objecte dels seus llibres i articles. Ha exhumat i editat manuscrits com el de 1831 *Avisos i instruccions per lo principiant cuiner, compost per un home d'ara* (1999) i ha estudiat personatges importants de la història reusenca i catalana, com en el cas del llibre *Evarist Fàbregas i el seu temps* (escrit amb J. Tous i E. Ucelay de Cal, 1990).

Fins i tot els pregons de Festa major o altres intervencions ocasionals eren ajustades i profitoses, sigui per la informació, per la crítica adreçada a certes polítiques o per l'esmena a algunes aproximacions poc solvents.

El 16 de setembre de 2011 va abandonar-nos definitivament després d'una operació aparentment sense complicacions. Ens deixa, però, el llegat d'un gran estudiós, que reuneix en un tot indistriable l'amor a la ciència i a Catalunya.

Joaquim MALLAFRÈ
Institut d'Estudis Catalans

MODEST REIXACH I PLA
(1931-2011)

El 5 de desembre del 2011 va morir a Vic, a l'edat de 80 anys, Modest Reixach i Pla, reconegut sociòleg i sociolingüista, que sobresortí en l'anàlisi de la presència social del català durant les últimes dècades del segle xx. Fou també erudit i dinamitzador cultural. Deixa una obra consistent i una trajectòria exemplar en diversos aspectes.

Instal·lada la seva família a Vic quan ell era infant, va fer els estudis amb beques i efectuant nombroses feines ocasionals, com ara la de monitor de vacances i la de cercar dades genealògiques a l'Arxiu episcopal de la ciutat. Aquesta darrera activitat li va obrir alguns dels camins que va recórrer al llarg de la seva vida. Va entrar al seminari de Vic a l'època del bisbe Masnou, on va esdevenir conscient de l'opressió que patia la cultura catalana en aquella època fosca de la postguerra.

Com a sociòleg es va formar a la Facultat de Ciències Econòmiques, Polítiques i Socials de la Universitat Catòlica de Lovaina (Valònia, Bèlgica), a la qual va entrar a mitjans dels anys 50. Així va aconseguir una sòlida formació sociològica, que no hauria pogut obtenir en la Catalunya d'aquells anys. Va ser allà on es va començar a interessar per la sociologia de la llengua, que en aquell moment encara no existia com a disciplina. Es va veure empès a interessar-s'hi per dos fets: la forta opressió contra el català per part de la dictadura franquista i el conflicte flamenc-való, que estava efervescent i que repercutia amb molta força en aquella universitat, de manera que ell el va viure de primera mà. De fet el conflicte va portar uns anys després a la divisió en dos, per motius lingüístics, de l'esmentat centre docent. Més enllà dels temes lingüístics, en aquella universitat en Modest va entrar en contacte amb problemàtiques de tot tipus. Així, va tenir de companys de classe els colombians Camilo Torres, futur capellà guerriller, i Gustavo Gutiérrez, un dels pares de la teologia de l'alliberament.

Una vegada obtinguda la llicenciatura a Lovaina el 1959, va estudiar també a París i a la Universitat Gregoriana de Roma. En tornar a Vic, va desenvolupar una àmplia i reeixida activitat de promoció d'entitats socials, la majoria dedicades a la joventut. Ajudà a néixer i consolidar-se moltes institucions, i al llarg de la seva vida va tenir una notable activitat com a activista i gestor cultural.

La seva activitat investigadora no es va limitar a la sociolingüística, ja que també va abastar altres camps de la sociologia, com ara l'educació, la societat civil, la sanitat, la cultura o l'Església,

sovint en treballs centrats en la comarca d'Osona, però sempre amb una projecció general. Va dirigir durant uns anys el Laboratori de Sociologia de l'Institut Catòlic d'Estudis Socials de Barcelona i del 1971 al 1980 la revista *Perspectiva Social*. Es tractava d'institucions creades per l'Església durant el franquisme que permetien certes activitats de reflexió i de pensament sociopolític impossibles de portar a terme fora del paraigües eclesiàstic en aquella època.

Ja acabada la dictadura, va ser el coordinador de l'àmbit de llengua del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana del 1986, durant el qual va desplegar una gran activitat. També va ser Director de la Fundació dels Serveis de Cultura Popular del 1978 al 1998, temps durant el qual es va dedicar, amb força èxit, a la promoció de la cultura popular catalana. Més tard, a l'època final de la seva vida, del 2006 al 2010, fou president del Patronat d'Estudis Osonencs, període durant el qual aquesta entitat rebé el Premi Nacional de Patrimoni Cultural, concedit per la Generalitat de Catalunya (2008), i la revista de l'entitat, *Ausa*, va assolir un gran reconeixement acadèmic internacional.

En Modest va tenir així mateix una faceta docent, ja que va impartir classes al Seminari de Vic, a l'Institut Catòlic d'Estudis Socials de Barcelona i a la Facultat d'Educació de la Universitat de Vic. A més, va dedicar moltes hores al llarg de la seva vida, i en particular els últims anys, a una obra de gran envergadura, que va elaborar en bona part però que no va poder acabar. Es tracta de l'inventari ordenat dels llibres publicats a Vic des de l'establiment de la impremta.

Pel que fa a la seva dedicació a la sociologia de la llengua, que constitueix l'aspecte de la seva activitat per la qual és més conegut fora d'Osona, hi va arribar, no a través de la lingüística com la majoria de sociolingüistes catalans, sinó per la via de la sociologia de la cultura i de la religió. La seva dedicació a la sociolingüística va començar el 1974 amb l'elaboració d'un informe sobre la presència social del català a Osona, promogut per la delegació comarcal d'Òmnium Cultural, que es va publicar amb el títol de *La llengua del poble. Una mesura de catalanitat. Estudi de sociologia lingüística i cultural* (Nova Terra 1975). Una de les conclusions principals de l'obra és que en aquell moment a Osona la llengua espontània de la gran majoria continuava sent el català i la gent desitjava molt majoritàriament que fos emprat institucionalment, tot i haver transcorregut trenta-cinc anys de període franquista, durant els quals aquesta llengua havia estat absent de quasi tots els àmbits públics i s'havia produït una gran immigració provinent del sud de la península. L'autor suposava que en altres comarques passava el mateix. L'estudi semblava indicar que, per sota de les estructures polítiques del poder dictatorial, una part substancial del poble continuava mantenint plenament la llengua i la identitat. En aquest llibre l'autor parla de l'aparició de la sociolingüística en l'àmbit català, que s'estava produint en aquella època, i declara que el que vol és donar una base empírica sòlida al desenvolupament de la disciplina. Així ho va fer en aquesta obra i en d'altres nombrosos treballs posteriors.

Cal citar en aquest aspecte que va ser el coordinador de tres amplis estudis sobre el coneixement i l'ús de la llengua catalana basats en les dades dels censos del 1975, 1981, 1986 i 1991, estudis que van representar en el seu moment avenços importants en el coneixement de la situació demolingüística de Catalunya i també de la major part de l'àmbit lingüístic. El preocupava el futur de la llengua i un dels temes que considerava importants en aquest aspecte és que majoritàriament els catalanoparlants no mantenen el català en les converses quan l'interlocutor els contesta en castellà. Considerava que canviar aquesta norma era clau per a l'avenç del català. També li interessava la difusió internacional de la situació sociolingüística de Catalunya a l'estranger, i el 1988 va ser coautor d'una obra amb aquesta intenció. Va ser fundador i membre prominent del Grup Català de Sociolingüística, avui Societat Catalana de Sociolingüística, filial de l'IEC. Fins al 2009 va ser integrant del jurat del premi anual per a llibres de sociolingüística que atorga aquesta societat, premi que a partir d'ara portarà el seu nom, en digne reconeixement a la seva àmplia trajectòria en el conreu d'aquesta disciplina.

En un aspecte més personal, després de la seva etapa de prevere, es va casar amb una persona amb qui havia col·laborat en diversos aspectes, també practicant de la sociolingüística, Jacqueline

Hall, amb qui es va instal·lar a la Garriga, on va viure els últims lustres. En Modest va ser un home de fermes conviccions en diversos aspectes de la seva vida. Pel que fa a la llengua i la cultura catalanes, en va ser en tot moment un defensor sòlid i indefallent. També va ser una persona bonhomiosa i afable, amb qui es podia comptar sempre. Aquells que vam gaudir del privilegi de la seva amistat en guardarem un record inesborrable.

Joaquim TORRES I PLA
President de la Societat Catalana de Sociolingüística

JOSEP LLOBERA I RAMON
(1922-2011)

El dia 15 de desembre de l'any 2011 va morir, després d'una llarga i trista malaltia, el professor de català i estimat company Josep Llobera i Ramon.

Josep Llobera havia nascut a Cornellà de Llobregat, on va viure tota la vida, i aquesta ciutat l'havia honorat dignament amb la seva Medalla d'Or. Era un d'aquests dignes ciutadans del nostre país que, procedents d'altres camps professionals, enduts irresistiblement pel seu amor a la llengua, i després d'haver-la estudiat a fons, es decideixen a abandonar la professió que els donava el pa per integrar-se totalment a la nòmina, no pas exigua, dels qui fan de les tasques d'ensenyament, correcció i divulgació de la llengua catalana la seva activitat essencial i gairebé exclusiva. Josep Llobera n'era un coneixedor profund i responsable, i posseïa, a més, una cultura vastíssima, sobre matèries molt diverses (llenguatge, geografia, antropologia...), que la seva extrema senzillesa i el seu tarannà modest no sempre deixaven endevinar.

Josep Llobera va formar part des dels primers moments de la Junta Assessoradora per als Estudis de Català (JAEC), creada l'any 1961 en el si d'Òmnium Cultural per a la titulació de professors de català, on va treballar activament, sota la direcció de Joan Triadú, amb altres professors, molts d'ells ja desapareguts, com Manuel Miquel i Planas i Jaume Vallcorba i Rocosa. L'any 1968 el trobem formant part de l'equip de redacció del famós diccionari enciclopèdic *Salvat 4* o *Salvat Català*, l'aparició del qual, amb l'anunci d'un vistós cartell dissenyat pel pintor Joan Miró, va causar un gran impacte. Un cop enllestit aquest diccionari, va col·laborar en la redacció d'una altra obra anàloga, la *Gran Enciclopèdia Catalana*.

L'obra pròpia de Josep Llobera no és gaire abundant, car, d'una manera principal, va dedicar la seva activitat lingüística a revisar, prou sovint necessàriament a fons, la dels altres. Cal destacar-ne, principalment, el seu famós manual *El català bàsic*, que va redactar, amb un gran rigor metodològic, com a conseqüència de conèixer l'existència del «Basic English» i el «Français Fondamental», i de la convicció de la necessitat urgentíssima d'obtenir per a la nostra llengua una eina de treball semblant. Aquest utilíssim estudi, probablement únic en la copiosa bibliografia lingüística catalana, va ser publicat l'any 1968 (coincidint amb la commemoració del primer centenari de la naixença de Pompeu Fabra) en la col·lecció «Què cal saber» de l'Editorial Teide, i havia estat guardonat en la diada de Santa Llúcia de l'any anterior amb el premi Fundació Huguet, per un jurat presidit per Adolf Pizcueta, i del qual formava part Manuel Sanchis Guarner. Com a complement d'aquesta obra essencial, Llobera va publicar, a la mateixa editorial, el volum *Ejercicios de catalán básico*, adreçat molt especialment al públic de parla no catalana.

En l'obra pròpia de Josep Llobera cal esmentar també el conjunt d'articles que va publicar en la secció «El llenguatge» del diari *Avui* a partir del dia 23 d'abril de l'any 1985. Aquesta secció havia anat a càrrec, des de la fundació del diari nou anys abans, de qui signa aquestes ratlles. Considerant que era una columna diària, l'esforç era, certament, si no sobrehumà, molt considerable, i,